

Primaire Nascholing van Predikanten

Cursusgids 2017-2018

Waarom nascholing?

Als predikant op uw eerste werkplek heeft u de laatste jaren nieuwe ervaringen, inzichten en vragen opgedaan. Dat geldt wanneer u jong bent en het predikantschap uw eerste beroep is. Het geldt ook wanneer u ouder bent en eerder reeds een ander beroep heeft uitgeoefend. De kerk geeft u middels de zogenaamde 'primaire nascholing' nu de kans op een time-out. U kunt een stap terug doen en samen met anderen nog eens nadenken over die ervaringen. De cursus is daarmee een vorm van bemoediging (*paraklesis*) van beginnende predikanten met de bedoeling dat u zich vrij en rechttop in het ambt zult kunnen bewegen en erin zult kunnen blijven groeien.

Achtergrond

Nascholing van beginnende predikanten van de Protestantse Kerk in Nederland is ontstaan in de Nederlandse Hervormde Kerk als vorm van uitgestelde opleiding. Het was gebleken dat het vruchtbaarder was om een gedeelte van de tijd van de opleiding pas te benutten, wanneer men al enige tijd aan den lijve ervaren had wat het betekent om predikant te zijn. Het hervormde model heeft in de loop der jaren zijn waarde bewezen en is daarom door de Gereformeerde Kerken in Nederland en door de Evangelisch Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden op de triosynode van 8 november 1996 geaccepteerd als onderdeel van het traject dat ook hun predikanten voortaan zouden moeten afleggen. Naast de predikanten van de Protestantse Kerk in Nederland participeren soms ook predikanten van andere kerkgenootschappen, m.n. van de Vrije Evangelische Gemeenten. Op het moment dat u predikant werd hebt u als onderdeel van het ambt dat u gegeven is ook aanvaard, dat u deel zou gaan nemen aan de nascholingsroute. Dat geldt zowel voor gemeentepredikanten als voor predikant-geestelijk verzorgers. In de Generale Regeling voor de Permanente Educatie van de Protestantse Kerk in Nederland staat het nu zo: "Met het oog op de ontwikkeling van hun deskundigheid zijn predikanten en kerkelijk werkers gedurende de uitoefening van het ambt of de bediening binnen de Protestantse Kerk in Nederland verplicht tot het volgen van een programma van permanente educatie". De primaire nascholing is, na het mentoraat, de tweede fase in het programma van de permanente educatie.

Doelstelling

Wie nu predikant wordt, staat in het spanningsveld van het instituut dat enerzijds zoekt te overleven, plaatselijk en landelijk, en anderzijds de roeping heeft te anticiperen op een nieuwe vorm van christelijke presentie in die veranderende samenleving. Dit spanningsveld is onontkoombaar en vraagt een dubbele loyaliteit van de predikant. Tevens daagt dit spanningsveld uit tot een nieuwe, theologische creativiteit. In één zin samengevat: hoe vertaalt de *Missio Dei* (als de beweging van Gods liefde voor de wereld, een beweging waarin de kerk mag participeren) zich in de veranderde religieuze, culturele, maatschappelijke context nu? En vervolgens: hoe vertalen wij de grondwoorden van het christelijk geloof in de taal van onze seculiere tijdgenoten, hoe relateren we deze grondwoorden aan het wetenschappelijke wereldbeeld van deze tijdgenoten?

In de Primaire Nascholing van Predikanten staan ambt, beroep, persoon, en context in hun voortdurende interactie centraal, bereflecteerd vanuit de inmiddels in de beroepspraktijk opgedane ervaringen. Deze ervaringen van de professionele theoloog die, door de kerk gezonden, het ambt van predikant bekleedt, leiden tot nieuwe vragen, of het nieuw formuleren van oude vragen, tot de ervaring van deficiënties, en tot noodzakelijke ontwikkelpunten. Dit betekent dat in de PNP in principe het hele veld van het beroep en van theologische reflectie aan de orde komt.

De overkoepelende doelstelling voor de PNP luidt als volgt:

- De predikant is aan het eind van de PNP in staat de drie polen die in het predikantenbestaan te onderscheiden zijn, te weten persoon, beroep en ambt, in een leefbare balans te integreren;

- De predikant heeft ervaren dat hij of zij gegroeid is op persoonlijk en beroepsmatig gebied, zodat de eigen en gezamenlijke identiteit als predikant in de context van kerk en samenleving versterkt is.

Als het over de *persoon* gaat, gaat het over de vraag: wie ben ik eigenlijk als predikant? We moeten in dit werk leren omgaan met onszelf, onze eigen (geloofs)geschiedenis, onze sterke en zwakke kanten, onze behoeften en verlangens. Aandacht voor de eigen psychologie is nodig, juist om in het ambt goed ten dienste van anderen te kunnen staan. Daarom komt in de cursus ook de eigen persoon aan de orde.

Het *ambt* geeft antwoord op de vraag: van waar of van wie kom ik? Termen als *vocatio interna* en *vocatio externa* klinken dan. We zijn dienaar van het Woord, vertegenwoordiger van de christelijke traditie, soms zelfs van God. Het gaat hier om onze eigen existentie als door God geroepen en om een spiritualiteit die in al zijn zwakte sterk genoeg is om in dit ambt te staan.

De *functie* betreft de beroepsmatige, professionele kant van het predikantschap. De vraag is: wat moet ik doen en hoe doe ik dat dan? We kunnen hierbij bijvoorbeeld denken aan de pastorale begeleiding van depressieve mensen, time-management of het leiden van een vergadering. Het gaat in dit geval om vakkennis en training. Maar ook vragen uit de beroepsethiek spelen een rol.

De *context* waarin u werkt is allereerst die van uw persoonlijke concrete werksituatie, vervolgens die van onze kerk en van onze maatschappij. Die komen samen in het eigen dagelijks leven of in het beroepsleven, wanneer u bijvoorbeeld als predikant in een instelling werkzaam bent. Deze contexten beïnvloeden ons en stellen eisen. Niemand is een eiland. Hoe verhouden we ons als predikant tot collega's, tot de gemeente of instelling waarin we werken, tot de kerk waarin we predikant zijn en tot de maatschappij waarin wij leven? En wat doen zij met u? Ook op dit niveau is het nodig een zeker evenwicht en integratie te vinden. We vragen ons daarom gedurig af hoe de interactie is tussen de contexten waarin wij werken en leven en de invulling van het predikantschap.

Uiteraard zal hierbij de zaak waar het om gaat, ons geloven in het evangelie van God en de theologische reflectie daarop, telkens opnieuw aandacht vragen. In het kader van de cursus hebben we hierbij een praktisch- theologische insteek: we theologiseren in reflectie op de praktijken waarin we staan.

We spraken over de *integratie* van de drie polen persoon, functie en ambt in de diverse contexten waarin wij leven en werken. Met integratie bedoelen we het zoeken van een leefbare balans. Soms heel praktisch als het gaat om de verhouding van aandacht voor uzelf, eventueel het eigen gezin en uw werk. Dat betekent niet het wegnemen van de verschillen, integendeel, integratie valt vooral af te lezen aan een groeiend vermogen om gedifferentieerd te kijken, op meerdere manieren met een lastige situatie om te gaan en niet gevangen te zitten in een bepaald stramien.

De attitude die hiervoor nodig is, is die van *reflexiviteit*. We bedoelen hiermee de gewoonte om zich systematisch te bezinnen op het eigen handelen, inclusief de eigen persoon in dit handelen. Met regels en routine alleen kunnen we als predikant of geestelijk verzorger immers onvoldoende uit de voeten. Reflexiviteit heeft als gevolg dat we niet gestuurd worden door wat ons overkomt, maar door wat we zelf kiezen (bij alle beperkingen die er zijn). Dan volgen we niet, maar geven we zelf sturing, eerst aan onszelf, vervolgens aan hetgeen tot onze verantwoordelijkheden behoort.

Dit begrip 'zelfsturing' brengt met zich mee, dat dit óók in de cursus geldt. U bent hier geen leerling, noch object van onze lessen. U bent een jongere collega en subject in uw eigen leerproces. Waar u zit is de plek waar wij met u willen beginnen. Het Seminarium faciliteert en stimuleert, begeleidt en daagt uit, maar het resultaat is afhankelijk van het eigen engagement van de deelnemers. 'Zelfsturing' brengt ook met zich mee dat er veel keuzemogelijkheden in het programma zijn ingebouwd en dat er tijdens de cursus tevens steeds overleg zal zijn met vertegenwoordigers van de subgroepen. Zo proberen we zoveel mogelijk tegemoet komen aan wat een ieder en wat de groep als geheel nodig heeft.

Opzet

De cursus bestaat uit 6 x 2 dagen, plus een introductiedag. Gedurende die twee dagen verblijft u in het Seminarium. De tweedaagsen liggen ongeveer 2 maanden uit elkaar, soms iets minder, soms wat meer.

Om de doelen te kunnen bereiken bestaan er vaste onderdelen in de cursus:

- De leerbegeleidingsgroep
- De modules
- Andere activiteiten

Leerbegeleiding

Elke cursist wordt op de introductiedag ingedeeld in een leerbegeleidingsgroep (= LBG) van ca. 8 mensen met een vaste begeleidend docent. Deze LBG blijft gedurende de hele route dezelfde. In feite is zij de enige vaste subgroep gedurende de route. De begeleidend docent is tevens aanspreekpunt voor het Seminarium.

De LBG dient voor:

- Begeleiden van uw eigen leerproces
- Bespreking van de persoonlijke werkverslagen in week 1
- Bespreking van werkinbreng of casuïstiek in week 2 t/m 5
- Bespreking van de integratieverslagen in week 6
- Bijbelstudie

In week 1 komen het eigen werkverslag aan bod. Dit verslag maakt u vóór het begin van de cursus. De bedoeling is om helder te krijgen welke positie u in uw werk inneemt, welke visie op het predikantschap en de kerk daaraan ten grondslag ligt en met welke vragen u in de nascholing aan het werk wilt gaan. Tevens krijgt u een beeld van de verschillende werksituaties van uw medecursisten. Nadere informatie over het schrijven van dit werkverslag ontvangt u op de introductiedag.

In week 2 t/m 5 staan de vier beroepsrollen van intermediair, leider, pastor en voorganger centraal. In de LBG brengt u ter bespreking casuïstiek die gerelateerd is aan uw ervaringen in de beroepsrol die in de betreffende tweedaagse centraal staat. Ook is het mogelijk om casuïstiek in te brengen rondom de integratie van persoon, ambt en beroep.

In week 6 dienen de verschillende invalshoeken die in de cursus aan de orde zijn geweest te worden geïntegreerd. Centraal staat dan het vermogen om de diverse competenties en beroepsverantwoordelijkheden, en de drie dimensies van ambtsdrager, professional en privépersoon, die steeds tegelijkertijd aan de orde zijn, te integreren in eigen denken, voelen, willen en handelen. Met het oog hierop prepareert u een zgn. 'rijke casus'. Nadere richtlijnen volgen tijdens de cursus.

Logboek

Met het oog op uw eigen ontwikkelingsproces wordt u aangeraden een logboek bij te houden. Het logboek is een soort dagboek op leergebied. Hierin kunt u noteren:

- Uw leervragen: wat uw vragen zijn, wat u wilt leren, waaraan u wilt werken en hoe u dat wilt gaan doen.
- Wat u tijdens de cursusedagen wel en niet geleerd hebt.
- Wat u tussendoor geleerd hebt en met welke nieuwe vragen en inzichten u geconfronteerd bent. Het kan relevant zijn om bepaalde voorvallen uit uw pastorale werk hier te noteren.
- Elementen van zelfobservatie tijdens de cursus en tijdens uw werk: hoe merkt u dat u iets leert, bij wat soort vragen of confrontaties voel u zich zeker of onzeker, wat geeft u energie en wat put u uit etc.?

Het logboek is een goed instrument om zoveel mogelijk rendement uit de nascholing te halen. Het helpt ook bij het schrijven van uw eindevaluatie.

Modules

In de tweede t/m de vijfde tweedaagse is op de tweede dagen vijf uren beschikbaar voor modules. De modules zijn thematisch gerelateerd aan de vier beroepsrollen. Voor de modules hoeft geen inbreng te worden voorbereid, soms zal wel enig voorwerk in de vorm van te bestuderen literatuur worden gevraagd. In de cursus worden de volgende modules aangeboden:

Week 2: de predikant als intermediair

1 t/m 3 nog nader in te vullen

Week 3: de predikant als pastor

4. Psychische problematiek

5. Pastorale ethiek

6. Levensfase en levenssituatie

Week 4: de predikant als leider

7. Leiderschap in conflicten

8. Autonoom leiderschap

9. Geestelijk leiderschap

Week 5: de predikant als voorganger

10. Nieuwe vormen van eredienst

11. Homiletiek

12. Voorgaan in de eredienst

Elders in deze informatiemap vindt u meer informatie over de verschillende modules.

Spiritualiteit

De avonden van de eerste dag staan iedere tweedaagse in het teken van spiritualiteit. De eerste avond wordt muzikaal ingevuld, omdat we weten dat een lied vaak dieper reikt dan een preek. De volgende vijf avonden voeren we een voortgaand gesprek over de eigen spiritualiteit, de noodzaak en de urgentie van het onderhouden hiervan, de omgang met de eigen spirituele biografie en met de spiritualiteit van de gemeente, de omgang met de spirituele diversiteit die we in het werk tegenkomen, en de verkenning van mogelijkheden om de eigen bronnen van spiritualiteit open te houden. Daarnaast bereiden in de tweede t/m de vijfde tweedaagse telkens twee leden van de LBG gezamenlijk een relevant onderwerp of bijbelgedeelte voor ter bespreking op dinsdagmorgen. Tenslotte beoefenen we gezamenlijk ons geloof in de vieringen van de Maaltijd van de Heer en in de dagelijkse kapelvieringen.

Evaluatie

In de laatste tweedaagse van de nascholing wordt uw leerproces geëvalueerd. Dat gebeurt in de bespreking van de zgn. 'rijke casus', waarin u aantoonst dat u uw handelen in de concrete beroepspraktijk op systematische wijze kunt relateren aan de opgedane praktijkkennis en theorie in de nascholingsroute.

Direct na het eind van de cursus schrijft u een eindevaluatie van ca. drie bladzijden. De eindevaluatie wordt individueel met de docent van uw LBG besproken in de weken na afloop van de cursus.

Een tweedaagse ziet er dan doorgaans als volgt uit:

	Morgen	Middag	Avond
Dag 1	10.00 koffie 10.30 opening in de kapel 11.00 LBG 12.30 lunch	14.00-17.00 LBG 17.30 diner	19.00 spiritualiteit 21.15 kapel
Dag 2	07.45-08.45 ontbijt 08.45 kapel	14.00-17.00 modules 17.30 diner	18.30 LBG, afronding 19.15 kapel

	09.15 spiritualiteit in LBG 10.30 modules 12.30 lunch		19.30 vertrek
--	---	--	---------------

Wat wordt er van de deelnemers verwacht?

We zetten hier op een rijtje wat van u als cursist verwacht wordt. Sommige elementen zijn reeds genoemd, andere zijn nieuw.

Aanwezigheid

Wij gaan uit van 100% aanwezigheid. Tijdens de cursusdagen verblijft u intern in het conferentiecentrum HydePark. Dat betekent dat er dan geen tijd over is om ander werk (voor de kerk of anderszins) te verrichten. Het leiden van begrafenissen en bruiloften valt hier ook onder. De cursus is een onderdeel van het werk als predikant dat door de kerk van u verlangd wordt. Dat geldt ook voor de voorbereiding die nodig is. Het is dus zaak om 'thuis' in goed overleg met de kerkenraad of de directie, resp. het afdelingshoofd, een en ander helder af te spreken en vervanging te regelen voor onverwachte situaties.

(Het Seminarium schrijft de kerkenraden en de directies aan om hen op de hoogte te stellen en om hun medewerking te vragen. Daarnaast nodigen we de kerkenraden uit om in de beginfase van de cursus op HydePark te komen kennismaken met het werk dat we doen en een speciaal voor hen georganiseerde cursusdag mee te maken.)

Wie door ziekte (of zwangerschap) een driedaagse moet verzuimen doet in overleg met de groepsbegeleider een vervangende opdracht (meestal moduleopdracht). De cursusleiding kan daarnaast in bepaalde situaties besluiten dat men iets ter compensatie dient te verrichten, bijv. een cursus uit het aanbod van de PAO.

Collegialiteit

We gaan ervan uit dat de een de ander als medepredikant van de kerk collegiaal aanvaardt. We gaan er ook van uit dat ieder die aan de cursus deelneemt de bereidheid heeft om zich verder te bekwamen in de eisen die het ambt stelt en zich daarvoor naar vermogen in te zetten, niet alleen ten behoeve van zichzelf, maar ook ten behoeve van de aanwezige collega's en ten behoeve van de kerk als geheel. Kortom, er wordt een houding van collegialiteit en kritische solidariteit verwacht.

Werkzaam zijn als predikant

De cursus is gerelateerd aan de werkervaringen. Dat impliceert dat u de cursus niet kunt volgen als er geen actuele werkervaringen zijn. Als men tijdens de route bijvoorbeeld door conflicten uit het werk raakt of 'regulier' werkeloos wordt, zal men daarom gewoonlijk de cursus moeten afbreken. Als zo'n situatie zich voordoet, is het belangrijk om zo spoedig mogelijk te overleggen met de cursusleiding. Wie langdurig niet kan werken wegens ziekte valt ook onder deze regeling. Neem dan contact op met de cursusleiding.

Introductiedag

De introductiedag vormt een integraal onderdeel van de cursus. Er is een kennismaking met de begeleidende docenten en met de medecursisten, de leerbegeleidingsgroepen worden samengesteld, u ontvangt de richtlijnen voor het maken van het werkverslag en de 'rijke casus', evenals een map met nadere informatie over de modules.

Voorbereiding en verwerking

Elke tweedaagse vraagt voorbereiding en brengt verwerking mee. Voor de eerste keer maakt u een werkverslag en geeft u feedback op de werkverslagen van uw groepsgenoten. De keren daarna prepareert u zich schriftelijk op het gebied van de beroepsrol die in de tweedaagse centraal staat. Er kan daarvoor tevens een leesopdracht gegeven worden. De laatste keer bereidt u een 'rijke casus' voor. Verder houdt u een logboek bij, en schrijft u

een eindevaluatie. Tot slot wordt van iedereen een eenmalige bijdrage verwacht aan het gesprek over spiritualiteit in de eigen LBG.

De voorbereiding en verwerking horen bij de cursus en kunt u dus ook in werktijd verrichten. Reken per tweedaagse op gemiddeld een dag voor voorbereiding en verwerking. Voor de eerste keer kost het echter twee dagen. Omdat het in deze nascholing erom gaat in een hernieuwd leerproces te komen, is het echter moeilijk de tijd precies te kwantificeren. Tussendoor zal het ook uw aandacht vragen. Om zelf niet in tijdproblemen te komen is het daarom, nogmaals, van belang om een en ander te bespreken met uw kerkenraad of leidinggevende en daarin zowel duidelijk als soepel te zijn.

Ochtend- en avondgebeden

Tijdens de nascholing beginnen en eindigen we alle werkdagen in de kapel. Zo wordt al het harde werken, praten, denken, overleggen, omringd door momenten van lofprijzing, gebed, Schriftlezing, stilte en inkeer. Deze momenten worden geleid door tweetallen deelnemers. Het rooster, inclusief een leesrooster, vind je t.z.t. op Blackboard.

Voor deze vieringen zijn eenvoudige *Orden van dienst* opgesteld. Deze vind je in de groene mappen in de kapel; ze staan ook op Blackboard. Het is de bedoeling dat je je aan deze orden houdt. Ze bieden veel vrijheid, en tegelijkertijd duidelijkheid en veiligheid. De gekozen orde is niet representatief voor één bepaalde hoek van de kerk; in principe moet iedere deelnemer zichzelf er goed in kunnen vinden. De keuze van liederen, gebedsteksten, vertalingen, responsies (al dan niet) staat een ieder vrij. Vaste onderdelen zijn wel: de stilte vanaf het moment dat je de kapel binnenkomt, de brandende kaars, het Psalmgebed, de Schriftlezing met daarop volgend stilte (geen overdenking), gebeden en zegenbede.

Mocht je gegronde redenen hebben om van het leesrooster en/of de orde van dienst af te wijken, overleg daarover dan van tevoren even met één van de docenten.

Kerkorde

Voordat beginnende predikanten naar een volgende gemeente of werkplek in de kerk mogen, wordt van hen verwacht dat ze zowel het mentoraat als de nascholing aan het Seminarium hebben afgerond. Wie op bovengenoemde wijze heeft deelgenomen aan de cursus ontvangt daarom de benodigde verklaring betreffende de nascholing.

Als onverhoopt de eindtermen niet gehaald en de verklaring niet afgegeven kan worden, vindt er een gesprek plaats van (gewoonlijk) de docent van de LBG en de eindverantwoordelijke docent met de betrokken cursist om te onderzoeken wat nodig en mogelijk is. Het Seminarium beslist daarna q.q. over het vervolg. In geval van blijvend conflict staan de kerkelijke wegen voor het aantekenen van beroep open.

Staf

Drs. J.D. (Jodien) van Ark, jdvanark@pthu.nl

Dr. H.M. (Henk) van den Bosch, hmvandenbosch@pthu.nl

Dr. E.A. (Eward) Postma, eapostma@pthu.nl

Dr. E. (Edward) van 't Slot, e.vant.slot@pthu.nl

Drs. G.F. (Trudy) Struijs, gfstruijs@pthu.nl

Dr. L.T. (Theo) Witkamp, ltwitkamp@pthu.nl

Cursusleiding: Dr. H.M. van den Bosch

Adres secretariaat:

T 088-3371750

E seminarium@pthu.nl

W www.pthu.nl, zie onder 'PAO'

Over de viering van de Maaltijd van de Heer in het seminarium

We openen en sluiten de nascholingsroutes voor predikanten met een viering van de Maaltijd van de Heer. We doen dit om de volgende redenen.

De Primaire Nascholing is geen neutrale cursus, evenmin als het Seminarium een neutrale instelling is. De predikanten komen omdat ze voorgangers zijn in dezelfde kerk. Het eerste is dan, dat we elkaar ontvangen als broeders en zusters in het lichaam van Christus. We delen in het Woord en in het gebed door tweemaal per dag naar de kapel te gaan. We delen in Hem door deel te hebben aan het Avondmaal. Wij worden getrokken in de kring van zijn leerlingen en treffen in die kring allerlei anderen aan, die soms op ons lijken en soms heel verschillend zijn. Maar het startpunt van ons geloof is dat we op Hem betrokken zijn geraakt of liever: dat Hij zich op ons allen betrokken heeft en dat wij daarop gereageerd hebben. Dat vieren we, dat overdenken we en dat maken we zichtbaar door samen te delen in de Maaltijd van de Heer. We wachten dus niet totdat iedereen elkaar is gaan (her)kennen of totdat iedereen het met de ander eens is geworden. Want het is niet onze ervaring van gemeenschap (in gevoel, theologie of formulering) die ons verenigt, maar het is de Heer die ons tot zich geroepen heeft en *communio* met ons sticht. Dat is de reden dat we elkaar op het Seminarium aantreffen en daarom willen wij in de cursus ook daar beginnen.

Om zichtbaar te maken dat de gemeenschap in het Seminarium onderdeel is van de hele kerk, zijn er altijd ambtsdragers van de protestantse gemeente Driebergen aanwezig bij de bediening van het Avondmaal. De oude reformatische gewoonte van *censura morum* speelt gedurende de hele cursus een rol, doordat wij ons steeds bezinnen op de vraag 'wat zijn we eigenlijk met elkaar aan het doen?' Voor wie dat wil is er, na zelfonderzoek, overigens gelegenheid om te 'biechten' bij een van de docenten.

We weten dat juist rondom het Avondmaal de pluraliteit van onze kerk pijnlijk zichtbaar kan worden. We willen dat niet ontkennen of negeren. Dat is een gegeven, ook in de nascholing, en het zal in onze gesprekken over spiritualiteit en samen kerk-zijn gedurende de cursus nog wel eens terugkeren. Wij willen daarom wel iedereen nodigen, maar niemand dwingen om deel te nemen. Praktisch doen we dat als volgt. We vieren de Maaltijd van de Heer staande in een kring rond de tafel. We nodigen iedereen uit om in de kring te komen, ook als iemand er voor kiest om daar brood en wijn aan zich te laten voorbijgaan. Ieder heeft de eigen vrijheid en zij in eigen geweten ten volle overtuigd. Wij willen echter niet onduidelijk zijn over ons aanvangspunt. Wij starten immers niet met een probleem, maar met de rijkdom van een gastheer die ons voorgaat.